

Σπύρος Α. Μοσχονάς
smoschon@media.uoa.gr

Γλώσσα και ιδεολογία

Μέρος Α'

1. Γλώσσα, ιδεολογία και «γλωσσική ιδεολογία»
2. Ιστορία της «ιδεολογίας»
3. Ο εννοιολογικός δεκάλογος της ιδεολογίας
4. Η «ιδεολογία» στη γλωσσολογία
 - 4.1. Η διεθνής βιβλιογραφία
 - 4.2. Η ελληνική βιβλιογραφία
5. «Γλωσσική ιδεολογία» και «γλωσσικές ιδεολογίες»

Μέρος Β'

1. Η ιδεολογία της «νεοελληνικής κοινής»
2. Η νεότερη ιδεολογία της «μονογλωσσίας»
 - 2.1. Η «υπόθεση Λαμασούρ»
 - 2.2. Η «υπόθεση Διαμαντοπούλου»
 - 2.3. Το «Ευρωπαϊκό Έτος Γλωσσών»
3. Ιδεολογίες της γλωσσοδιδασκτικής
 - 3.1. Η ελληνική ως μητρική γλώσσα
 - 3.1.1. Μεταπολιτευτικά σύνδρομα
 - 3.1.2. Η διδασκαλία των αρχαίων
 - 3.2. Η ελληνική ως ξένη γλώσσα
 - 3.2.1. The state of the art
 - 3.2.2. Από τη μητρική στην ξένη: Σύγχυση προτύπων
 - 3.2.3. Η ιδεολογική χρήση του όρου «δεύτερη γλώσσα»
 - 3.2.4. Η ιδεολογία της «δομικής προσέγγισης»
 - 3.2.5. Η ιδεολογία της «επικοινωνιακής προσέγγισης»
 - 3.2.6. Η «διαπολιτισμική» ρητορική
 - 3.3. Δίγλωσση εκπαίδευση: το παράδειγμα της Θράκης
 - 3.3.1. Το πολιτικό πλαίσιο
 - 3.3.2. Νομοθετικές ρυθμίσεις
 - 3.3.3. Η σύσταση του μαθητικού πληθυσμού
 - 3.3.4. Το εκπαιδευτικό προσωπικό
 - 3.3.5. Οι γλώσσες του μειονοτικού σχολείου
 - 3.3.6. Οι «ερευνητές»
 - 3.3.7. Ιδεολογίες για τη μειονοτική εκπαίδευση
 - 3.3.8. «Διαπλοκή»: Η υλική υπόσταση της ιδεολογίας
4. Συμπεράσματα: Επιστήμη ή/και Ιδεολογία

Βιβλιογραφία (επιλογή)

- Blommaert J. (επιμ.), *Language Ideological Debates*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1999.
Bourdieu, P., *Γλώσσα και συμβολική εξουσία* (1982) , μτφρ. Κ. Καψαμπέλη. Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1999.

- Caussat P., D. Adamski & M. Crépon, *La langue source de la nation : Messianismes séculiers en Europe centrale et orientale (du XVIIIe au Xxe siècle)*. Liège : Mardaga, 1996.
- Eagleton T. (επιμ. & εισαγωγή), *Ideology*. London: Longman, 1994.
- Eagleton T., *Ideology: An Introduction*. London: Verso, 1991.
- Joseph J. E. & T. J. Taylor (επιμ.), *Ideologies of Language*. London: Routledge, 1990.
- Schieffelin B., K. A. Woolard & P. V. Kroskrity, *Language Ideologies: Practice and Theory*. Oxford: Oxford University Press, 1998.
- Woolard K. A. & B. B. Schieffelin, "Language Ideology". *Annu. Rev. Anthropol.* 23 (1994), 55-82.

* * *

- Αντωνοπούλου Ν., Α. Τσαγγαλίδης & Μ. Μουμτζή (επιμ.), *Η διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης/δεύτερης γλώσσας: Αρχές – Προβλήματα – Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΓ, 2000.
- Βάμβουκας Μ. & Α. Χατζηδάκη (επιμ.), *Μάθηση και διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας: Πρακτικά Συνεδρίου (Ρέθυμνο – Πανεπιστήμιο Κρήτης, 6-8 Οκτωβρίου 2000)*, 2 τόμοι. Αθήνα: Ατραπός, 2001.
- Δελβερούδη, Ρ. & Σ. Α. Μοσχονάς, «Ο καθαρισμός της γλώσσας και η γλώσσα του καθαρισμού», *Σύγχρονα Θέματα* 62 (1997), σσ. 79-91. [«Le purisme de la langue et la langue du purisme», *PhiN* 24 (2003), σσ. 1-26 (www.PhiN.de).]
- Σταυρίδη-Πατρικίου Ρ., *Γλώσσα, εκπαίδευση και πολιτική*. Αθήνα: Ολκός, 1999.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Γλωσσικό ζήτημα και γλωσσικά ζητήματα στην *Επιθεώρηση Τέχνης*», στο *Επιθεώρηση Τέχνης: Μια κρίσιμη δωδεκαετία (Επιστημονικό Συμπόσιο, 29 και 30 Μαρτίου 1996)*, Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας [Σχολή Μωραΐτη], 1997, σσ. 69-86.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Δημοσιεύματα του Τύπου για τη γλώσσα», στο *Δημοσιογραφία και γλώσσα: Πρακτικά Συνεδρίου (15-16 Απριλίου 2000)*, επιμ. Π. Μπουκάλας & Σ. Α. Μοσχονάς, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της Ε.Σ.Η.Ε.Α., 2001, σσ. 85-116.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Δύο αρχές της γλωσσικής ιδεολογίας», *Δευκαλίον* 20/1 (2002), σσ. 5-19.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Une philosophie pré-scientifique du langage», *Recherches en linguistique grecque : Actes de 5e Colloque International de Linguistique Grecque, Sorbonne, 13-15 septembre 2001*, επιμ. Ch. Clairis. Paris : L'Harmattan, 2002, τ. 2, σσ. 107-110.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Κοινή γλώσσα και διάλεκτος: Το ζήτημα της 'γλωσσικής διμορφίας' στην Κύπρο», *Νέα Εστία* 151.1745 (2002), σσ. 898-928.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Γλωσσική ιδεολογία και πολιτική: Η διδασκαλία της ελληνικής στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης», *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 23 (2003), σσ. 277-288.
- Μοσχονάς, Σ. Α., «Πριν από τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας», στο *Σύγχρονες τάσεις στην ελληνική γλωσσολογία: Μελέτες αφιερωμένες στην Ειρήνη Φιλιππάκη-Warburton*, επιμ. Δ. Θεοφανοπούλου-Κοντού κ.ά, Αθήνα: Πατάκης, 2003, σσ. 87-107
- Μπαμπινιώτης, Γ., *Νεοελληνική κοινή*. Αθήνα: Γρηγόρης, 1979.
- Μπαμπινιώτης, Γ., *Η γλώσσα ως αξία: Το παράδειγμα της ελληνικής*. Αθήνα: Gutenberg, 1994.
- Τριανταφυλλίδης Μ., *Οι ξένες γλώσσες και η αγωγή* (1946). *Άπαντα Μανόλη Τριανταφυλλίδη*, 7^{ος} τόμος, Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 407-562.
- Τριανταφυλλίδης Μ., *Δημοτικισμός και αντίδραση* (1960) = *Άπαντα Μανόλη Τριανταφυλλίδη*, 6^{ος} τόμος. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 1988.
- Τσιτσιπής, Λ. Δ., *Εισαγωγή στην Ανθρωπολογία της Γλώσσας: Γλώσσα, Ιδεολογία, Διαλογικότητα και Επιτέλεση*. Αθήνα: Gutenberg, 1995.
- Φραγκουδάκη Α., *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι: Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*. Αθήνα: Κέδρος, 1977.
- Φραγκουδάκη Α., *Ο εκπαιδευτικός δημοτικισμός και ο γλωσσικός συμβιβασμός του 1911*. Ιωάννινα: Επιστημονική εφημερίδα Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων (Δωδώνη: παράρτημα αρ. 10), 1977.
- Φραγκουδάκη Α., *Γλώσσα και ιδεολογία: Κοινωνιολογική προσέγγιση της ελληνικής γλώσσας*. Αθήνα: Οδυσσεάς, 1987.
- Φραγκουδάκη Α., *Η γλώσσα και το έθνος. 1880-1980: Εκατό χρόνια αγώνες για την αυθεντική γλώσσα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2001.
- Χάρης, Γ. Η., επιμ., *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης, 2001. [Τα Νέα 16/9/2000.]
- Χριστίδης Α.-Φ., *Γλώσσα, πολιτική, πολιτισμός*. Αθήνα: Πόλις, 1999.